

Výzkum v politologii II.

15.10. 2015

Jak problém zkoumáme: výzkumné strategie

- Směrem k logice toho, jakým způsobem jsou konstruovány kauzální argumenty, rozlišuje Blaikie 4 výzkumné strategie:
 - **induktivní**
 - **deduktivní**
 - **retroduktivní**
 - **abduktivní**

Logika výzkumných strategií

	Induktivní	Deduktivní	Retroduktivní	Abduktivní
CÍL	Vytváření generalizací, teorií	Testování teorií, falzifikace, podpora přeživších teorií	Objevení základních mechanismů, objasňujících pravidelnosti, vytváření teorií	Popis a porozumění sociálnímu světu prostřednictvím motivací aktérů
OD	Shromáždění pozorování (dat)	„Vypůjčené“ či zkonstruované teorie	Zachycení pravidelností	Odhalení motivací, významů a motivů v každodenním životě
	Produkci generalizací	Produkci hypotéz	Konstrukce hypotetického modelu	Zpracování interpretací aktérů
K	Využití těchto generalizací při dalším výzkumu	Testování hypotéz porovnáním s daty	Porovnání modelu s realitou (pozorování, experiment)	Produkce teorie, její testování

Byl Sherlock Holmes mistr indukce nebo dedukce?

Fotografie: BeyondHolywood.com

Induktivní strategie

- Pozitivistická tradice, předpoklad uspořádaného a pozorovatelného univerza. Jen to, co je pozorovatelné, je hodné vědeckého zkoumání.
- **4 základní fáze**
 - Pozorování a záznam faktů, jejich význam a relevance není posuzována.
 - Analýza faktů, jejich srovnání, klasifikace (bez hypotéz)
 - Generalizace jako výsledek analýzy
 - Vystavení generalizací dalšímu testování
- **Kritika**
 - Výzkumník je ovlivněn předchozím výzkumem
 - Adekvátní pozorování není možné bez řídicích konceptů (teorií)
 - Induktivní logika nezajišťuje produkci generalizací
 - Univerzální generalizace není možné zakládat na konečném počtu pozorování
 - Konstatování pravidelností je nutnou –avšak nepostačující- podmínkou k vysvětlení.

Deduktivní strategie

- Metoda vlastní **kritickému racionalismu** (Popper), někdy se nazývá i „**falzifikacionismus**“. Přiznává selektivitu pozorování a jejich interpretaci pozorovatelem, referenční rámce, sumu očekávání atd...
- **6 základních kroků**
 - Explicitní vyjádření počáteční myšlenky, vztahu, hypotézy, souboru hypotéz
 - Dedukce závěru(ů) pomocí dříve přijatých –a doposud nevyvrácených- hypotéz
 - Porovnání závěrů s existujícími teoriemi
 - Test závěrů prostřednictvím sběru dat (pozorování, experiment)
 - Pokud jsou data v rozporu se závěry, teorie je zamítnuta
 - Pokud jsou data v souladu se závěry, teorie je dočasně podpořena (zachována).

Př.deduktivní logiky : **Emile Durkheim a egoistická sebevraždnost:**

1. *V každém sociálním útvaru závisí míra sebevraždnosti na míře individualismu*
2. *Míra individualismu pozitivně variuje s mírou protestantismu*
3. *Sebevraždnost variuje podle míry protestantismu*
4. *Ve Španělsku je protestantismus málo rozšířen*
5. *Míra sebevraždnosti ve Španělsku je nízká*

Kritika:

- Pozorování podléhá interpretaci, není přímé, na jeho základě nelze přesvědčivě stanovovat pravidelnosti a vyvracet teorie
- Věda by neměla být striktně logická (umožnění náhodných objevů)
- Důraz na logiku postupu snižuje kreativitu
- Proces falzifikace obsahuje i sociální a psychologické procesy, nejen vědecké.

Retroduktivní strategie

- Výzkumná strategie **vědeckého realismu (transcendentálního realismu, konstruktivismu)**. Předpokládá existenci struktur, které 1. ovlivňují pozorovatelné jevy a 2. samy nemohou být pozorovány. Cílem retroduktivní strategie je dokázat existenci těchto mechanismů.

6 výzkumných kroků retroduktivní strategie

- Aby bylo možné vysvětlit pozorované jevy a události, vědci se musí snažit nalézt struktury a mechanismy, které je ovlivňují
- Tyto mechanismy jsou obvykle nepozorovatelné, je potřeba sestavit model jejich fungování
- Model je sestaven tak, aby umožňoval kauzální vysvětlení
- Model je testován jako hypotetický popis fungování jevů a událostí (empiricky)
- Pokud je testování úspěšné, existuje důvod k přijetí existence předpokládaných mechanismů
- Existence řídicích mechanismů a struktur je dále potvrzována

Př. řídicích mechanismů: pravidla, plány, zvyky sociálních aktérů, struktura společnosti atd.

Kritika:

- Vhodnější metoda pro přírodní vědy (chemie, fyzika), koncept „nepozorovatelného“ nelze využívat stejně v PV a SV.

Rozdíl oproti deduktivní strategii: deduktivní metoda testuje vztahy mezi událostí či proměnnými, používá při vysvětlení deduktivní logiku, retroduktivní strategie pro vysvětlení zavádí důkaz pomocí „mechanismů“.

Abduktivní strategie

- Abstrahování vědeckých výpovědí z výpovědí aktérů o každodennosti, strategie využitelná specificky v sociálních vědách, **interpretativní tradice.**
- Analýza sociální produkce a reprodukce reality v procesu interakcí aktérů. Specifické vnímání sociální reality.
- **Základní výzkumné principy:**
 - přístup do sociálního světa je možný prostřednictvím výpovědí aktérů o činnosti a činnosti druhých
 - tyto výpovědi získává vědec v přirozeném jazyce aktérů. Obsahují koncepty, pomocí kterých aktéři strukturují svůj svět, významy těchto konceptů a teorie o tom, jak svět funguje
 - většina každodennosti není reflexivní (je rutinní)
 - Významy jsou konstruovány pouze v případě narušení každodennosti
 - Sociální vědci provádí **popis aktivit a významů a abstrahují kategorie a koncepty, na jejichž základě dochází k porozumění a vysvětlení.**

Výzkum pomocí abduktivní strategie je konstrukcí konstruktů druhého řádu (vědecké konstrukty) z konstruktů prvního řádu (konstrukt reality).

Kritika:

Nejasná metoda konverze výpovědí o (a z) každodenností do vědeckých teorií.

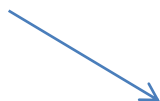
- Výzkumný postup, typický pro deduktivní strategii- dobrá praxe

Schéma výzkumného postupu: jak se odlišuje práce vědce od běžných úvah o politice

Teorie

Hypotézy

Testování hypotéz

Hodnocení hypotéz i teorie

Teorie

- Vědec systematicky uvažuje o politice jako o vztazích mezi jednotlivými „politickými elementy“
- Jeho úkolem je popsat/vysvětlit strukturu těchto vztahů
- Obvykle předpokládá, že se tyto elementy nějak ovlivňují (například jeden „způsobuje“ druhý, případně „pokud se jeden nachází v určitém stavu, je větší pravděpodobnost, že ten druhý se bude nacházet ve specifickém stavu“).
- Tyto elementy, části politické reality, vystupují ve výzkumu v podobě **konceptů**.
- Neo-positivistický a realistický přístup zastávají názor, že koncepty a jejich formulace stojí vždy na počátku výzkumu.

Popis předchází vysvětlení: Dobré koncepty dělají dobrou vědní disciplínu

- Koncepty označují a třídí fenomény.
- Každý koncept se skládá z **termínu** (nějak se jmenuje), **definice** (alias intenze alias konotace- má nějaké vlastnosti) a **odkazů** (alias extenze alias denotace- něco mu odpovídá v reálném světě)

Dobrý koncept by měl být

- **Koherentní** – definice by měla obsahovat atributy, vlastní všem zkoumaným fenoménům a zároveň by měla koncept umět odlišit od jiných konceptů.

Dobrý koncept by měl být

- **Operacionalizovatelný** – definice by měla být taková, aby ji bylo možné převést do podoby, kdy je možné zjistit, které fenomény jí odpovídají a které ne.

Dobrý koncept by měl být

Validní – jeho intenze by měla odpovídat
extenzi

Dobrý koncept by měl mít

- **dobrou rezonanci** – neměl by být v kontradikci s již používanými koncepty, měl by být co možná nejvíce srozumitelný, pozor na neologismy!

Dobrý koncept by měl mít

- **co možná největší kontextový rozsah** – v čím více kontextech dává smysl, tím lépe.

Dobrý koncept by měl být

- **úsporný**- definovaný pomocí několika málo hlavních atributů, které mají odkazy společné

Dobrý koncept by měl být

- **analyticky a empiricky užitečný** – měl by být dobrým stavebním kamenem teorií

Vztah intenze a extenze konceptu: jak poznáme, že něco odpovídá konceptu?

- **Nutné a dostačující podmínky** (jsou naplněny všechny položky definice)
- **Rodinná podobnost** (je naplněn určitý počet položek definice).

Příklad: koncept „podmínky života“

Tab. č. 1 – Příklad konceptu NaDP, který má čtyři nutné podmínky, které jsou dohromady dostatečné.

Základní úroveň (termín)

Název: **Podmínky vzniku života**

(Koncept popisuje podmínky pro vznik života minimálně na buněčné úrovni).

Sekundární úroveň (intenze)

Voda

Další prvky

Energie

Životní prostředí

Operacionalizace (úroveň dat/extenze)

Voda by se měla nacházet za normálního tlaku v rozsahu teplot 0 až 100 °C, hustota by měla být závislá na skupenství, molekula vody bude obsahovat nenulový elektrický náboj.

Atomy uhlíku, vodíku, kyslíku, dusíku, síry, železa...

Energie získaná z radiace, fotochemických procesů (fotosyntéza), minerálů, redukce plynu se přetváří do buněčných energetických systémů (ATP).

Cílem je chránit proti radiaci z vesmíru (na Zemi pomocí magnetického pole) a proti ultrafialovému světlu (pomocí ozonové vrstvy).

Další vlastností je určitá stabilita prostředí.

Koncepty

Empirické („parlament“)

Teoretické („struktura“)

Proces vytváření konceptu:

- **Nejdříve** definice (co ještě je koncept a co už je ne-koncept)
- „Mezikrok“- ne vždy (rozdělení/klasifikace konceptu do kategorií, navzájem se spolu srovnávají jenom identické kategorie)
- **Teprve poté** úvahy o tom, jak koncept „měřit“
- (U některých módních teoretických konceptů se nedodrží korporativismus, evropeizace).

Koncepty: „žebřík abstrakce“

Pokud má koncept zahrnovat mnoho různých případů: je obvykle vymezení dosti obecné (příklad: politická strana)

Pokud je vymezení velmi konkrétní, obvykle lze koncept použít ke generalizování o malém množství případů (příklad: catch-all politická strana)

Koncepty a proměnné

Nutným krokem ve výzkumu je **operacionalizace konceptů** – jejich převedení do měřitelné podoby

Koncepty jsou pak reprezentovány **proměnnými**

Každá proměnná má **popis (label, označuje, co proměnná je, co vyjadřuje) a hodnoty (stavy, v nichž se vyskytuje a je možné ji v nich „měřit“)**.

Příklad: Koncept vzdělání lze operationalizovat pomocí proměnné „Roky ve škole“, označující „Počet úspěšně ukončených ročníků studia“ s hodnotami „0-n let“

Vztahy mezi proměnnými

- Analyticky rozlišujeme:
- **závislou** proměnnou (její hodnota závisí na stavu nezávislé proměnné)
- **nezávislou** proměnnou (ovlivňuje hodnotu závislé proměnné).

Příklad:

Šance amerického prezidenta být znovuzvolen závisí na stavu americké ekonomiky v době voleb.

Proč závislou a nezávislou proměnnou rozlišujeme (jen) „analyticky“

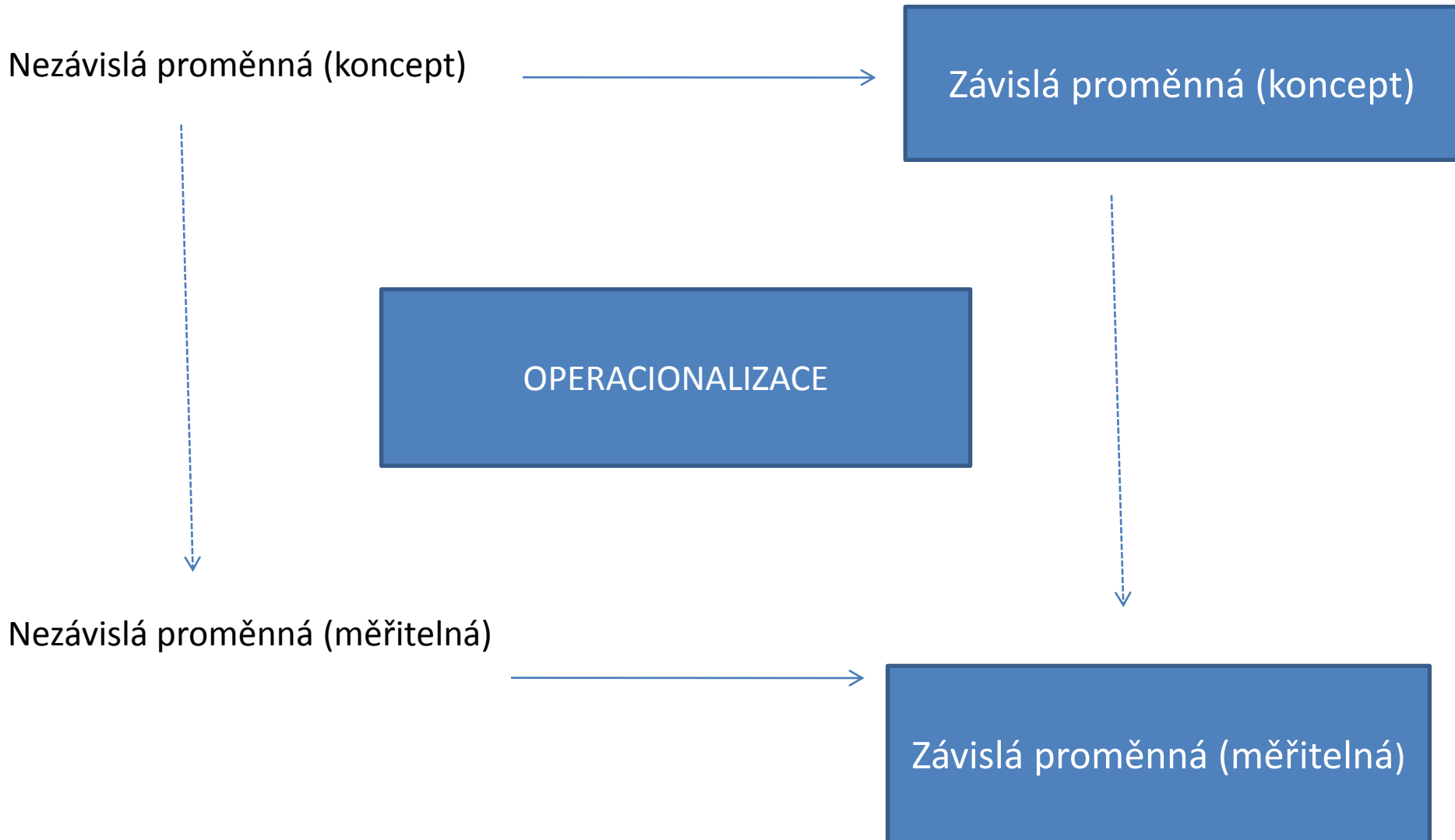
- To, co je v naší úvaze „závislou proměnnou“, může být v jiné situaci nezávislou.
- Dokonce i v situaci, pokud jde o stejné proměnné.

- **Příklad:**

Vztah stranického a volebního systému

V některých teoriích vystupuje stranický systém jako nezávislá proměnná, schopná vyvolat změnu volebního systému, v jiných je nezávislou proměnnou volební systém, který ovlivňuje podobu stranického systému (např. počet stran).

Co je potřeba udělat, než začneme měřit

Příklad

Politik: „V několika evropských zemích se jasně ukázalo, že voliči v době krize odmítli program založený na expanzi sociálního státu“.

Převeďte toto tvrzení do podoby, aby bylo možné ho vědecky prověřovat.

Sociálněvědný výzkum: prostředek ustavování
kauzality (více Kellstedt-Whitten) **POZOR-
MAXIMÁLNĚ DŮLEŽITÝ SLIDE**

**Abychom mohli mezi dvěma proměnnými
konstatovat kauzální vztah** (nezávislá proměnná
X ovlivňuje závislou Y):

1. Musí existovat věrohodný mechanismus, který spojuje X a Y.
2. Musíme si být jisti, že to není naopak a Y neovlivňuje X
3. Mění se Y s tím, jak se mění X (kovariance).
4. Neexistuje nějaká proměnná Z, která zároveň ovlivňuje X a Y.